

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Pelastakaa Lapset pohjaa näkemyksensä vastaavaan varainhankinnan määrittelyyn kuin VaLa, jonka mukaan varainhankinnalla tarkoitetaan kaikkea yksityisistä lähteistä hankittavaa rahoitusta, eli siihen eivät kuulu valtionavustukset, eivätkä muut julkisen rahoituksen eri muodot. Yksityisellä rahoituksella tarkoitetaan eri varainhankinnan muodoilla kerättyjä varoja sekä erilaisilta yksityisiltä säätiöiltä ja rahastoilta saatuja avustuksia. Varainhankinnan muotoja voivat olla esimerkiksi kerta- ja kuukausilahjoitukset, testamenttilahjoitukset, jäsenmaksut, yritys yhteistyöstä saatavat tuotot sekä palvelu- ja tuotemyynti.

Pelastakaa Lapset tiedostaa varainhankinnan olevan erittäin merkittävä osa lukuisten järjestöjen toiminnan varmistamista. Järjestö tiedostaa myös, että varainhankinta on Suomessa kasvanut, kehittynyt ja ammattimaistunut. Varainhankinnan euromääräisen kasvun rinnalla Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä huomioida myös sen, että varainhankintaa toteuttavien järjestöjen määrä on kasvanut. Yhä useampi järjestö kilpailee keskenään niin ammattitaitoisesta varainhankinnan henkilökunnasta kuin järjestön toimintaa rahallisesti tukevista yksityishenkilöistä ja organisaatioista.

Järjestö pitää positiivisena suomalaisen lahjoittamiskulttuurin kehittymistä, esimerkiksi yhä useamman yrityksen vastuullisuusperiaatteisiin kuuluu yhteistyö järjestösektorin kanssa. Yksityishenkilöiden osalta positiivista kehitystä on tapahtunut esimerkiksi pitkäjänteisten tukijuuden muotojen, kuten kuukausilahjoittamisen kasvussa. Pelastakaa Lapset tiedostaa kuitenkin myös sen,

että Suomen väestönkasvun hidastumisen tai jopa mahdollinen kääntymisen negatiiviseksi asettaa omat rajoitteensa markkinakoon potentiaalille.

Pelastakaa Lapset on huolissaan siitä, että jos järjestöjen saama julkinen rahoitus vähenisi, riittäisikö varainhankintamarkkinassa potentiaalia täyttämään tätä rahoitusaukkoa kasvavalle määrälle järjestötoimijoita. Järjestö tiedostaa yksityisistä lähteistä saatavassa rahoituksessa riskin myös siinä, että taloudellinen taantuma voi vaikuttaa vahvasti ja äkillisestikin sekä yksityishenkilöiden että yritysten lahjoittamiskykyyn. Järjestöjen toiminnan kannalta rahoituksen pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus on erityisen tärkeää.

Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä huomioitavan myös sen, että yksityisillä lahjoittajilla on mahdollisuus määritellä se, mihin heidän lahjoituksiaan voidaan käyttää - eli käytännössä järjestö ei välttämättä edes pystyisi käyttämään saamiaan lahjoituksia kaikissa niissä toiminnoissa, joita järjestö ylläpitää julkisen rahoituksen turvin.

Pelastakaa Lapset on huolissaan myös siitä, että jos järjestöjen saama julkinen rahoitus vähenisi, olisiko järjestösektorilla käytettävissä riittävästi resursseja kasvattamaan varainhankinnan tuottoja. Varainhankinnan kasvu vaatii investointeja, myös sellaisia, joiden tuotto-odotus on vasta pidemmällä tähtäimellä. Suomessa ammattitaitoisen henkilökunnan sekä varainhankintaan erikoistuneiden alihankkijoiden saatavuus voi tuoda myös kriittisen rajoitteen kasvulle.

Pelastakaa Lapset näkee riskin järjestöjen toimintaedellytysten turvaamisessa, jos järjestöjen saamaa julkista rahoitusta leikattaisiin nopeasti ja/tai voimakkaasti olettaen leikkauksia pystyttävän paikkaamaan samalla aikataululla ja/tai täysimääräisenä varainhankinnalla. Pelastakaa Lapset pitää julkisen hallinnon tukea järjestöjen varainhankinnan toiminnan ylläpitämiselle ja kehittämiselle erittäin tärkeänä. Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä isossa kuvassa myös sen pohtimista, kuinka paljon sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuen piirissä olevien ihmisten auttaminen voi tai halutaan olevan yksityisen sektorin hyväntekeväisyyden varassa.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Valtionavustusuudistuksessa rahapelituotot ohjataan valtion yleiskatteellisiksi tuloiksi ja nykyiset edunsaajat siirretään budjetin kehysmenettelyn piiriin. Pelastakaa Lapset yhtyy VaLa:n vuonna 2022 laatimassa raportissa esiin tuotuun näkemykseen, että ehdotuksen positiivisena puolena on riippumattomuus rahapeleistä saaduista tuloista, kun taas negatiivisena puolena on rahanjaon riippuvaisuus poliittisesta päätöksenteosta ja sen epävarmuudesta. Riippuvaisuus poliittisesta päätöksenteosta saattaa johtaa siihen, että kulloinkin hallituksessa olevat puolueet ja päättäjät voivat käyttää aiempaa laajemmin omaa päätäntävaltaa esimerkiksi painottamalla avustusten suuntaamista tietyille toiminta-aloille tai vähentämällä avustusmääriä. Tämänkaltainen tilanne vaikuttaa vakavasti järjestöjen kykyyn toteuttaa varsinaista toimintaansa pitkäjänteisesti ja tavoiteorientoituneesti, toimia vastuullisena työnantajana sekä suunnitella tulevaisuuttaan.

Pelastakaa Lapset yhtyy Valan näkemykseen siinä, että julkista tukea ja avustusta tulisi aina hallita yhdenmukaisesti, avoimesti ja puolueettomasti. Jos kriteerit jäävät epämääräisiksi, virkahenkilöille muodostuu mahdollisuus käyttää liiaksi omaa harkintavaltaansa päätöksissään avustuksen saajista. Tämä voi johtaa epäjohtonmukaisiin ja epäselviin päätöksiin, jotka horjuttavat niin järjestöjen kuin kansalaistenkin luottamusta viranomaisiin sekä vievät aikaa järjestöjen varsinaiselta työltä.

Pelastakaa Lapset pitää myönteisenä valtionavustusten yhtenäistämistä sekä lisäkehittämistä, esimerkiksi haku- ja raportointikäytänteiden osalta osana valtionavustusten digitalisointiprosessia. Lisäksi järjestö pitäisi myönteisenä sitä, että valtion avustuksissa mahdollistettaisiin yhtenäisesti avustusten käyttö myös varainhankinnan toteuttamiseen sekä sitä, ettei onnistunut varainhankinta toisi järjestölle riskiä valtionavustusten takaisin perinnästä, avustuksen määrän pienenemisestä tai kokonaan eväämisestä.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Pelastakaa Lapset yhtyy VaLan näkemykseen siinä, että varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä tulisi lähtökohtaisesti ottaa huomioon yhdenmukaisuus, avoimuus sekä myönteinen suhtautuminen varainhankinnan tuomaan yksityisrahoitukseen ja mahdolliseen varallisuuteen. Toimien tulisi kannustaa varainhankintaan ja siihen investoimiseen.

Pelastakaa Lapset pitää VaLan lailla tärkeänä sitä, että järjestöjen tulisi voida itse päättää, lähtevätkö he käynnistämään tai kehittämään varainhankintaansa, eikä valtionavustusten ohjeistuksissa ja kriteereissä tulisi olla tähän kielteistä vaikutusta. Pelastakaa Lapset näkee, että pitkänkin aikavälin investointeja vaativan varainhankinnan avustaminen puolestaan voisi edesauttaa yksityisen rahoituksen saantia ja näin ollen lisätä järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Pelastakaa Lapset yhtyy myös VaLan näkemykseen siinä, että mahdollisen avustusmallin kehittämisessä, varainhankinnan määrittelyissä ja kriteereissä tulisi huomioida eri toimintasektoreiden erityispiirteet, järjestöjen moninaisuus varainhankinnassaan ja toimintaympäristön muutokset.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

* Valtionapuviranomaiset määrittelisivät valtionavustuksen käyttöön hyväksyttävät kustannukset yhdenmukaisella tavalla.

Pelastakaa Lapset suhtautuu ehdotukseen positiivisesti, mutta pitää tärkeänä mahdollisimman laajaa hyväksyttävien kulujen listaa ja erittäin tarkkaa harkintaa yksittäisten kuluerien (esim. palkat) rajaamiseen, jotta varoilla voidaan turvata kunkin järjestön yksilölliset toiminnan tarpeet.

* Valtionapuviranomaiset vaatisivat järjestöltä toiminnan luonteeseen ja laajuuteen sopivan omavastuuosuuden myöntäessään valtionavustusta.

Pelastakaa Lapset näkee omavastuuosuuden vaateessa ongelmia, eikä näe sitä hyvänä keinona hankkeiden laadun tai sitoutumisen varmistamisessa. Omavastuuosuuden vaade voi luoda riskin sille, että avustusta ei voida hakea hankkeille tai organisaatioille, joiden rahoituksesta yksityissektorin lahjoittajat eivät syystä tai toisesta kiinnostu (jollei järjestöllä ole käytettävissä täysin vapaita yksityislahjoituksia).

* Yleisavustuksella rahoitettaisiin järjestön varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia.

Pelastakaa Lapset suhtautuu ehdotukseen positiivisesti.

* Järjestön varallisuus määriteltäisiin selkeäksi arviointiperusteeksi ja -kriteeriksi valtionavustusta myönnettäessä.

Pelastakaa Lapset suhtautuu tähän ehdotukseen erittäin suurella varauksella, mikäli järjestöjen varallisuus koetaan avustuksesta päätettäessä lähtökohtaisesti negatiivisena tekijänä. Varallisuus voi olla hyvin monimuotoista, se voi olla lahjoittajan toimesta erittäin rajattua käyttötarkoitukseltaan ja sitä ei välttämättä voi realisoida. Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä, että avustuspäätöksissä ensisijaisena kriteerinä pidetään toiminnan merkityksellisyyttä, laatua ja vaikuttavuutta eikä toimijan varallisuutta.

* Yleisavustuksella katettaisiin varainhankinnan alijäämää tappiotakuuna.

Pelastakaa Lapset suhtautuu ehdotukseen suurella varauksella, mutta kannustaa siihen, että yleisavustuksella tultaisiin tukemaan varainhankinnan toteuttamista.

* Varainhankinnan kustannukset olisivat avustuskelpoisia tiettyyn enimmäismäärään asti.

Pelastakaa Lapset suhtautuu ehdotukseen positiivisesti ja näkee sen edesauttavan järjestöjen kykyä kehittää varainhankintaa.

* Valtionapuviranomaiset suunnittelisivat hankeavustuksena myönnettävän erityisavustuksen, johon osoitetaan määrärahaa ja jota järjestöt voivat hakea ja saada varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen.

Pelastakaa Lapset suhtautuu ehdotukseen positiivisesti ja näkee sen edesauttavan järjestöjen kykyä käynnistää ja kehittää varainhankintaa. Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä, että avustus olisi haettavissa niin yleisavustusta saaville kuin yleisavustuksen ulkopuolelle jääville järjestöille.

* Valtionapuviranomaiset määrittelisivät, miten vapaaehtoistoiminta otetaan huomioon valtionavustusta myönnettäessä.

Pelastakaa Lapset suhtautuu ehdotukseen suurella varauksella. Ehdotus vaatisi vapaaehtoistoiminnan määrittelyn lainsäädännössä sekä sen arvon laskemista yhtenäisellä tavalla. Tässä tulee myös ottaa huomioon työmäärän lisääntyminen; jokaisen vapaaehtoistoimintaan käytetyn tunnin raportointi voi muodostua liian suureksi työksi niin järjestölle kuin siinä toimiville vapaaehtoisille.

Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä huomioitavan myös sen, että vapaaehtoisia voidaan käyttää järjestöjen toiminnassa hyvin erilaisissa tehtävissä ja määrällinen tarve vapaaehtoisille voi vaihdella suuresti eri toiminnoissa. Näin ollen vapaaehtoisten määrä ei välttämättä kerro toiminnan merkittävyydestä. Olennaista onkin myös vapaaehtoistoimijoilta saatava laadullinen palaute. Mikäli vapaaehtoistoiminta vaikuttaa myönteisesti valtioavustusten myöntämiseen, tulee vapaaehtoistoiminnan monimuotoisuus huomioida, ja arviointiperusteet kirjata oikeasuhtaisiksi.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Pelastakaa Lapset yhtyy VaLan näkemykseen siinä, että järjestöille tulisi taata mahdollisuus turvattuun autonomiseen toimintaan ja antaa myös mahdollisuus valita toiminnan rahoituskeinot. Autonomian tason voidaan katsoa vaihtelevan myös järjestön sisällä, mikäli jotakin osa-aluetta rahoitetaan valtionavustuksella ja toista varainhankinnan kautta kerätyillä varoilla. Järjestöjen autonomian näkökulmasta olisi huomioitava mihin varainhankinnan tuottoja ohjataan järjestön toiminnassa. Ilman viranomaisen ohjausta järjestöjen tulisi voida itse päättää tuottojen käytöstä.

Pelastakaa Lapset yhtyy myös VaLan näkemykseen siinä, että varainhankinnan tukemista valtionavustuksilla tulisi tehdä ja lisäksi tukemismallin valmistelussa, käyttöönottossa ja seurannassa tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä erilaisten järjestötoimijoiden kanssa. Pelastakaa Lapset pitää olennaisena yhdenmukaisia käytäntöjä ja niiden joustavuutta, jotta esimerkiksi valtionavustusta voisi hyödyntää myös varainhankintaan.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Pelastakaa Lapset kiittää selvityksen laadinnasta ja mahdollisuudesta lausua siihen. VaLan jäsenjärjestönä Pelastakaa Lapset kannustaa VaLan rinnalla osallistavaan vuoropuheluun ja asiantuntijuuden laajaan käyttöön harkinnassa varainhankinnan avustamisesta.

Levamo Tiina-Maria
Pelastakaa Lapset ry - Viestinnän ja varainhankinnan johtaja Sanna Kuusisto
sanna.kuusisto@pelastakaalapset.fi